

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen te Utrecht

Samenvatting van de jaarrekening en bestuursverslag 2018

Inhoudsopgave

Bestuursverslag	2
Balans per 31 december 2018	8
Staat van baten en lasten over 2018	9

Dit document geeft een kort overzicht van de (financiële) resultaten van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen over het jaar 2018. Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

Jaaroverzicht 2018

2018 was voor SKAO het jaar van de afronding van het project 'Op weg naar een klimaatneutrale infra' en het communiceren van de resultaten naar de praktijk. Daarnaast zijn er meer overheden aan de slag gegaan met zichzelf certificeren, wat een boost heeft gekregen door de afspraken in het Gelders Energieakkoord. Een derde belangrijke ontwikkeling is de aanpak onderscheidend vermogen waarbij in 2018 de dialoog in de praktijk is getest, de eerste meetlat voor wegverharding af is en er een start is gemaakt met de meetlat brandstof.

Hieronder geven we kort de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen in 2018 weer:

Cijfers

- Op 1-12-2018 zijn er 890 certificaten afgegeven. Op 1 januari 2018 waren dit er 829. Tot nu toe (1-12-2018) zijn er in 2018 94 nieuwe certificaten afgegeven.
- In 2018 zijn 36 bedrijven gestegen naar een hoger niveau. Er zijn 11 bedrijven een of meer niveaus gedaald.
- Uit onderzoek blijkt dat het aantal partijen dat de CO₂-Prestatieladder inzet bij aanbestedingen meer dan 100 is. In 7 jaar tijd is maatschappelijk verantwoord inkopen met de CO₂-Prestatieladder gegroeid van 1 naar meer dan 100 opdrachtgevers.
- Er zijn op 1-12-2018 13 Certificerende Instellingen (CI's) bevoegd - allen geaccrediteerd - om bedrijven te certificeren. Daarnaast zijn er 8 Verifiërende Instellingen actief.
- Er zijn in 2018 geen klachten ingediend.
- In financieel opzicht staat de stichting er eind 2018 goed voor. Er is in 2018 wederom een verlaging van de contributie doorgevoerd. Deze keer van 5% t.o.v. van 2017.

1.1 Hoofdactiviteiten SKAO

Het schemabeheer is de kern van het werk van SKAO, waarin veruit het meeste werk zit, maar wat weinig aan verandering onderhevig is. Hieronder wordt kort weergegeven wat in het kader van dit schemabeheer in 2018 is gedaan:

Organisatie en bijeenkomsten:

- Het Centraal College van Deskundigen (CCvD) heeft in 2018 naar tevredenheid gefunctioneerd. Het CCvD is in 2018 vier keer bijeen geweest.
- Om de uniformiteit in de beoordelingen door de CI's te bevorderen zijn er in 2018 drie Technische Commissies en een harmonisatiedag voor auditoren van CI's georganiseerd. Normaal gesproken organiseert SKAO twee harmonisatiedagen per jaar. Omdat er voor de eerste harmonisatiedag geen agendapunten werden aangedragen, is deze niet doorgegaan.
- Het Platform Aanbesteden is op 15-5-2018 bij elkaar gekomen om de aanbestedingspraktijken met de ladder te bespreken.
- De in 2017 door SKAO i.s.m. Stichting Stimular ontwikkelde training voor adviseurs op de CO₂-Prestatieladder is in 2018 twee keer gegeven. 11 adviseurs hebben de training gevolgd.
- De drie werkgroepen in het kader van de aanpak onderscheidend vermogen. De werkgroep dialoog is in 2018 nog één keer bijeen geweest. Het eindproduct is in februari opgeleverd en besproken in het CCvD. De werkgroep voor de meetlat wegverharding is in 2018 vier keer bijeengekomen. De eerste meetlat wegverharding is in oktober 2018 opgeleverd en in november besproken in het CCvD. De werkgroep voor de meetlat brandstof is in november 2018 voor het eerst bij elkaar gekomen. Dit loopt door in 2019.
- SKAO heeft twee Roadshows (informatiebijeenkomst) bij overheden georganiseerd: bij het [Waterschap Scheldestromen](#) en in provincie [Gelderland](#). Daarnaast heeft SKAO veel lezingen

gegeven bij overheden zoals Waterschap Aa en Maas, gemeente Alphen aan den Rijn en gemeente Amsterdam.

- Er zijn dit jaar twee Innovatiebijeenkomsten georganiseerd. In januari een bijeenkomst met als thema: [CO₂-reductie als katalysator voor maatschappelijke verandering](#) en in juni een bijeenkomst over de [klimaatneutrale infra](#). Beide bijeenkomsten waren vol met 150 deelnemers per bijeenkomst.
- In het kader van de doorontwikkeling naar Handboek 3.1 zijn in het najaar drie werkgroepen opgericht: administratie op projecten, integratie van interne controles en toelichting op eisen 4D/5D. Elke werkgroep is een keer samengekomen in 2018.

Bestuur:

- Het bestuur is twee keer bij elkaar gekomen.
- In het bestuur hebben in 2018 een aantal wijzigingen plaatsgevonden.
 - Na de vergadering van maart 2018 is Patrick Buck teruggetreden als voorzitter. Hij is opgevolgd door Dimitri Kruij, Directeur Procurement van ProRail.
 - Erik van Engelen, directeur Uneto-VNI vervangt per maart 2018 Doekle Terpstra, voorzitter van Uneto-VNI.
 - Marjolein Demmers, directeur van Stichting Natuur en Milieu, is sinds maart 2018 lid van het bestuur van SKAO.
 - Sible Schöne is door zijn afscheid als directeur van SKAO teruggetreden als dagelijks bestuurder van SKAO. Hij is per 1-11-2018 opgevolgd door Gijs Termeer.

Schemabeheer:

- In 2017 is het huidige Handboek uitvoerig geëvalueerd. In mei 2018 is een risicoanalyse van deze evaluatie gemaakt en is er gekeken naar risico's voor de effectiviteit van het systeem, voor accreditatie en risico's voor het draagvlak van stakeholders. Het CCvD heeft op basis van de evaluatie en de risicoanalyse op 16-5-2018 het besluit genomen om het Handboek door te ontwikkelen. Scope van de doorontwikkeling: het Handboek wordt op 12 onderwerpen doorontwikkeld maar de eisen worden niet aangepast. Het CCvD heeft besloten dat we van Handboek 3.0 naar Handboek 3.1 gaan. Hiervoor zijn drie werkgroepen opgericht:
 - Werkgroep administratie op projecten
 - Werkgroep integratie van interne controles
 - Werkgroep toelichting op eisen 4D/5D
- Op 1 november 2018 is de [Vereniging van Schemabeheerders](#) opgericht. Om aan te kunnen tonen dat schemabeheer ook zonder toezicht van de RvA op een hoogwaardige manier wordt uitgevoerd, heeft een aantal schemabeheerders (waaronder SKAO) het initiatief genomen om NTA (Nederlandse Technische Afspraak) 8813 te ontwikkelen. De NTA 8813 is eind 2017 [gepubliceerd](#). De vereniging van schemabeheerders is opgericht om de NTA 8813 te operationaliseren. SKAO is lid van de vereniging.

Website en Communicatie:

- De nieuwe website van SKAO is begin 2018 gelanceerd. Op onze vernieuwde website is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen aanbesteden en certificeren. Vooral voor de bezoeker die nog niet bekend is met de ladder is de website een stuk toegankelijker geworden. Minder jargon, meer nieuws en meer 'call to action'. Ook de Engelstalige website heeft een flinke opknapbeurt gekregen. De website heeft 3800 actieve gebruikers per maand. Een paar voorbeelden van praktijkverhalen: [Sweco](#), [Intraffic](#) en [Van der Stelt](#).
- In 2018 verschenen er 120 nieuwsberichten op de website en 10 nieuwsbrieven. SKAO heeft 2.000 volgers op [Twitter](#) en 1.118 members op [LinkedIn](#).
- De CO₂-Prestatieladder en SKAO verschenen 118 keer in print media (waaronder diverse lokale media en de [NRC](#)). Enkele voorbeelden: In het kader van het onderzoek 'Op weg naar

een Klimaatneutrale Infra' is er in de [Cobouw](#) een groot artikel verschenen (3 pagina incl. voorpagina krant).

- SKAO heeft een brief verstuurd aan alle wethouders (portefeuille duurzaamheid) over de relatie tussen de hoofdlijnen van het klimaatakkoord en de CO₂-Prestatieladder. In de brief leggen we uit hoe overheden met de Ladder hun overheidsorganisatie kunnen verduurzamen, maatschappelijk verantwoord kunnen inkopen en de Ladder kunnen gebruiken bij het handhaven van milieu wet- en regelgeving
- Jaarlijks voeren we een enquête onder gecertificeerde organisaties uit over de kwaliteit van de dienstverlening/helpdesk, de communicatie (nieuwsbrief en website) en de kwaliteit van het Handboek 3.0. Uit de resultaten blijkt dat een groot deel van gecertificeerde organisaties tevreden is over het gebruik van de CO₂-Prestatieladder. Er is in het onderzoek gevraagd naar feedback op het Handboek, deze input is meegenomen in de doorontwikkeling naar Handboek 3.1.
- In het kader van de AVG wetgeving heeft SKAO een [privacyverklaring](#) opgesteld.

Onderzoek en publicaties:

- In 2017 is SKAO gestart met het monitoren van aanbestedingen met de ladder en van aanbestedende diensten. Hiervoor heeft SKAO een innovatieve methode laten ontwikkelen. In 2018 hebben we dezelfde analyse laten doen. Daarnaast is nog een tweede analyse gedaan, met een aanvullende methode. Door deze twee analyses uit te voeren heeft SKAO een zeer uniek (en uitgebreid) inzicht in de omvang van de toepassing van de CO₂-Prestatieladder. Interpretatie is echter niet eenvoudig. De resultaten zijn hierdoor ook nog niet gepubliceerd. Het aantal aanbestedingen met de ladder is ongeveer gelijk gebleven, het aantal aanbestedende diensten is toegenomen van 75 naar 100.
- Een masterstudent van de Universiteit Utrecht heeft onderzoek gedaan naar hoe de CO₂-Prestatieladder zich verhoudt tot de circulaire economie. Dit heeft SKAO waardevolle inzichten opgeleverd over hoe er binnen organisaties gedacht wordt over de relatie tussen CO₂-reductie en circulariteit.
- In december 2018 is de werkinstructie voor organisaties gepubliceerd: een bijlage bij de Praktische Gids voor organisaties waarin een handige werkwijze omschreven staat om invulling te geven aan het portfolio voor de CO₂-Prestatieladder.
- In het voorjaar is jaarlijkse [rapportage van de Maatregellijst](#) gepubliceerd. Dit geeft een overzicht van alle door de bedrijven genomen CO₂-reducerende maatregelen in 2017 en vergelijkt de resultaten met het voorgaande jaar.
- [Inspiratielijst](#) voor de Onafhankelijke Deskundigen. Dit document is een Inspiratielijst voor de Onafhankelijke Deskundigen of NGO's voor het voeren van de dialoog met grote bedrijven (CO₂-Prestatieladder eis 4C1). Deze lijst is tot stand gekomen naar aanleiding van de CO₂-Prestatieladder bijeenkomst voor Onafhankelijke Deskundigen, in najaar 2017. De deskundigen hebben aangegeven dat het wenselijk is om meer houvast te hebben wat betreft de voorbereiding, vorm en inhoud van de dialoog.
- In 2018 heeft SKAO een nieuwe [brochure voor overheden](#) gemaakt. In deze brochure worden de drie handelingsperspectieven voor overheden uitgelegd (certificeren, aanbesteden en handhaven). Inmiddels is de brochure al 4 keer herdrukt: steeds meer overheden zijn geïnteresseerd in het toepassen van de CO₂-Prestatieladder.
- Tevens is een [Engelstalige brochure](#) uitgebracht voor lokale overheden.

Onderzoek 'Op weg naar een klimaatneutrale infra'

- In mei 2017 is SKAO samen met TU Delft het project 'op weg naar een klimaatneutrale infra' gestart, een MVI-energie project van de Topsector Energie. Het onderzoek was in juni 2018 afgerond.

- In juni 2018 heeft SKAO het [eindrapport 'op weg naar een klimaatneutrale infra'](#) gepubliceerd.
- Het onderzoek werd begeleid door een klankbordgroep waarin verschillende stakeholders van de markt en opdrachtgevers uit de infra vertegenwoordigd waren. De klankbordgroep is drie keer samengekomen om feedback te geven, die gebruikt werd om richting te geven aan het onderzoek.
- Het onderzoek heeft voor de vier belangrijkste emissiebronnen uit de GWW: beton, asfalt, staal en diesel bekeken welke transitiepaden naar klimaatneutraliteit er zijn, en welke innovaties er nodig zijn om een klimaatneutrale infra te realiseren.
- Ter afronding van het onderzoek heeft SKAO een [innovatiebijeenkomst](#) georganiseerd, waarin de resultaten zijn gepresenteerd en er inhoudelijke workshops plaatsvonden. De innovatiebijeenkomst is door 150 personen bezocht.
- SKAO onderzoekt de mogelijkheden om een vervolg te geven aan dit onderzoek. De resultaten en inzichten worden gebruikt in de vormgeving van de meetlatten.

1.2 Ambities en Prioriteiten 2016-2018

De huidige Ambities en Prioriteiten zijn vastgesteld tijdens bestuursvergadering in april 2016. Het secretariaat heeft in de zomer van 2016 de 4 prioriteiten uitgewerkt in Plannen van Aanpak (Deze zijn besproken en vastgesteld in het bestuur in september 2016). In november 2016 zijn de [Ambities en Prioriteiten](#) op SKAO website gepubliceerd. In 2018 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd in het kader van dit meerjarenplan:

1.2.1 Meer aandacht voor opdrachtgevers en projecten

In 2018 heeft SKAO wederom onderzoek gedaan naar het gebruik van de ladder door opdrachtgevers in aanbestedingen. Dit onderzoek heeft SKAO op de kaart gezet binnen het thema Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Voorbeelden van activiteiten die hieruit voortvloeien:

- SKAO is (als gasttrainer van NEVI) door RvO gevraagd om vanuit de Klimaatenvolpe trainingen te geven over Klimaatgericht Inkopen (een onderdeel van MVI). Deze train-de-trainer bijeenkomsten duren een hele dag waarin experts van inkoopadviesbureaus worden opgeleid om de kennis over klimaatgericht inkopen in de praktijk bij overheden toe te passen en om deze kennis over te dragen aan inkoopambtenaren. De training is één keer in 2018 gehouden (aan 20 experts) en in januari 2019 staat de volgende training gepland. Ook voor 2019 is hier weer vanuit de Klimaatenvolpe geld gealloceerd. Naar verwachting worden deze trainingen dan ook voortgezet.
- CE Delft, RIVM en TNO doen onderzoek naar de impact van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen/Duurzaam GWW. De monitoringsmethodes van SKAO waren nog niet bekend bij deze onderzoeksinstituten. SKAO heeft contact met alle drie instituten om data en methodes uit te wisselen.
- SKAO heeft een analyse gemaakt van de MVI ambities van overheden (bijvoorbeeld het ondertekenen van de MVI Manifest) en de realiteit. Hieruit blijkt dat maar 30% van de gemeenten in Nederland zich gecommitteerd heeft aan het verduurzamen van hun inkoop. Van deze "ambitieuze" gemeenten maakt maar 13% gebruik van de ladder.
- SKAO heeft een lezing gegeven op het MVI congres en op het internationale [EcoProcura](#) congres.

Het Gelders EnergieAkkoord (GEA) heeft begin 2018 de [ambitie](#) geuit om aan de slag te gaan met de CO₂-Prestatieladder. Sindsdien is naast de gemeente Renkum ook de gemeente Barneveld gecertificeerd en komen er heel snel vele andere gemeenten aan zoals Arnhem, Bronckhorst en Harderwijk. SKAO ondersteunt het GEA in deze beweging. Er is een Community of Practice opgericht met inmiddels 10 koplopers binnen Gelderland en in september heeft SKAO een grote

[informatiebijeenkomst](#) (roadshow) georganiseerd voor 31 Gelderse gemeenten, de drie Waterschappen en de Provincie. Ook andere overheden zoals het Ministerie EZK, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) en de een aantal gemeenten in Noord-Holland hebben de ambitie om zich te laten certificeren. Begin 2019 organiseert SKAO dan ook samen met HHNK een roadshow in de Provincie Noord-Holland.

In 2018 is er met CROW gesproken over de samenwerking en er is besloten dat deze samenwerking per 1-1-2019 wordt beëindigd.

1.2.2 Maatschappelijke impact zichtbaar maken en vergroten

Van de 120 artikelen die op de website van SKAO in 2018 zijn verschenen, zijn 20 praktijkverhalen van zowel organisaties als overheden die de CO₂-Prestatieladder inzetten voor CO₂-reductie. SKAO heeft staatssecretaris [Stientje van Veldhoven](#) (I&W) het certificaat voor niveau 4 mogen [overhandigen](#). Daarnaast is [VGZ](#) als eerste zorgverzekeraar gecertificeerd op de Ladder, heeft voor het eerst een [vleesverwerkingsbedrijf](#) een certificaat behaald, en heeft [DKG Holding](#), het moederbedrijf van grote keukenmerken als Bruynzeel Keukens en Keller Keukens als eerste organisatie in de keukenbranche een certificaat behaald.

Op de SKAO-website is een nieuwe functie toegevoegd: een [landkaart](#) waarop zowel gecertificeerde organisaties als opdrachtgevers te zien zijn.

Het onderzoek 'op weg naar een klimaatneutrale infra' is afgerond, de resultaten zijn gepubliceerd, en er is een innovatiebijeenkomst over dit thema gehouden.

Een Master student van de Universiteit Utrecht heeft een onderzoek naar de relatie tussen CO₂-management en circulaire economie afgerond. Door dit onderzoek, en veel vragen en opmerkingen van de markt, is SKAO bezig met een positionering over de Ladder en circulaire economie. Deze wordt in 2019 verwacht.

SKAO heeft op verzoek van het bestuur de eerste stappen gezet om inzichtelijk te krijgen hoe de CO₂-uitstoot en reductie van alle ladderbedrijven zich ontwikkeld.

SKAO heeft in 2018 werk gemaakt van de positionering van de CO₂-Prestatieladder als CO₂-managementsysteem en als logisch onderdeel van het instrumentarium van het Klimaatakkoord. Hiertoe heeft het secretariaat een brief geschreven aan Minister Wiebes en vervolgens diverse gesprekken gevoerd met ambtenaren van EZK, betrokkenen bij de Klimaattafels, Kamerleden en andere stakeholders.

1.2.3 Koplopers belonen

In 2017 is SKAO gestart met verdere uitwerking van de aanpak onderscheidend vermogen. In eerste instantie met de dialoog op projecten. Deze is begin 2018 gereed gekomen en vastgesteld in het CCvD. In 2018 hebben bij ProRail en Rijkswaterstaat diverse pilots voor de dialoog plaatsgevonden.

In 2018 is een nieuwe werkgroep gevormd met daarin Rijkswaterstaat, ProRail, MKB Infra, NL Ingenieurs, De Vereniging van Waterbouwers en Bouwend Nederland voor het opstellen van de meetlatten van de aanpak. In oktober is de meetlat voor wegverharding gereed gekomen. In november is gestart met de meetlat brandstof, die focust op brandstofgebruik op de bouwplaats. Daarbij is ook de BMWT, de branchevereniging voor de mobiele werktuigen, toegetreten tot de werkgroep.

SKAO heeft met diverse opdrachtgevers gesproken over de toepassing van de Aanpak voor meer onderscheidend vermogen op projecten door toepassing van de dialoog en de meetlatten naast de CO₂-Prestatieladder.

BALANS PER 31 DECEMBER 2018

(na voorstel resultaatbestemming)

Activa

(in euro's)

31 december 2018 31 december 2017

Vlottende activa

Vorderingen	169.898	76.705
Liquide middelen	370.151	486.181

Totaal activa

<u>540.049</u>	<u>562.886</u>
----------------	----------------

Passiva

Vastgelegd vermogen	269.752	292.097
Voorzieningen	225.000	225.000
Schulden op korte termijn	45.297	45.789

Totaal passiva

<u>540.049</u>	<u>562.886</u>
----------------	----------------

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018

	<i>Begroting 2018</i>	<i>Werkelijk 2018</i>	<i>Werkelijk 2017</i>
(in euro's)			
Baten			
CO2 Prestatieladder	693.112	685.265	660.202
Subsidie	18.500	18.183	27.273
Rentebaten	0	-329	108
Totaal Baten	<u>711.612</u>	<u>703.119</u>	<u>687.583</u>
Lasten			
Lasten uit hoofde van de doelstelling	157.500	145.272	155.647
Kosten personeel en organisatie Klimaatbureau	569.200	568.000	560.000
Algemene kosten	16.000	12.192	22.823
Totaal kosten	<u>742.700</u>	<u>725.464</u>	<u>738.470</u>
Resultaat	<u><u>-31.088</u></u>	<u><u>-22.345</u></u>	<u><u>-50.887</u></u>
Bestemming resultaat			
Toevoeging (+) / Onttrekking (-) aan bestemmingsreserve programma		-22.345	-50.887